

встановлюється в цей самий час на макрорівні, тобто, що ці рівні взаємопов'язані в режимі зворотного зв'язку. З цього випливає важливий висновок, досі не усвідомлений належним чином у практичній соціології: за істотних соціальних зрушень усі складові суспільства і його культури як системотворчого чинника повинні бути враховані соціологами і які, разом з істориками, психологами та іншими науковцями повинні давати обґрунтовані рекомендації для юристів з метою підвищення адекватності законодавства і системи правосуддя.

Література

1. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования / пер. с англ. – М.: Изд-во МГУ: Издательская группа ИНФРА*М-НОРМА, 1998. – 624 с.
2. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Сорокин П.А. Социальная и культурная динамика. – М.: Астрель, 2006. – 1176 с.
4. Радзівілл О.А. Систематизація законів історичної динаміки для цілей стратегічного управління і правової політики //Юридична наука. Вип. 1. – Київ, 2016 – С. 17-28.

УДК 340.15:342.5 (043.2)

Радзівілл О.А., к.ю.н., доцент,
Оленюк А.А., студентка,
Навчально-науковий юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

РОЗУМІННЯ БАГАТОВИМІРНОСТІ ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Сучасне міжнародне право, як і інші правові системи (регіональні національні, релігійні), потерпає від низки кризових явищ. Кризовий стан, в якому опинилося міжнародне співтовариство після більш ніж півстоліття відносного миру, потребує від гуманітарних знань комплексної світоглядної основи, на якій філософія права могла здійснювати пошук адекватних засобів гармонізації природних прав людини з публічними порядками місцевого, національного, регіонального та глобального рівнів. ЮНЕСКО в своїй декларації проголосило єдність людства і людський геном визначила як його спільну спадщину [1]. Для глибокого усвідомлення цього факту з метою солідаризації людство повинно усвідомити своє існування від появи на Землі до сьогодення, для чого важливо узагальнити всі відомі моделі соціальної організації для

адекватного їх розуміння і застосування [2, с. 51].

Для цього в свою чергу, необхідно узагальнити на сучасному рівні все різноманіття історичних процесів і моделі їх відображення. До формування одномірного мислення історії, у багатьох культурних традиціях розвиток моделювався у вигляді зростання й розгалуження «древа», де кожна молодша гілка втілює момент «дочірнього» відгалуження від «материнської» гілки вищого порядку [3, с. 51]. Така модель відображає усвідомлення «нелінійності» історії людства: розуміння її не як подій на одномірній хронологічній осі, а як зростання багатомірності «поступу-ускладнення», де дочірні гілки підтримують зв'язок безпосередньою з материнськими, а через них – із «праматеринськими» гілками все вищих порядків, аж до «стовбура» й «коріння» «дерева».

Сучасне розуміння історії повертається до багатовимірності її характеристик. Три найбільш загальні виміри історичного процесу включають: 1) константи біологічної й соціальної природи людини, які діють упродовж усієї історії людства, варіативно реалізуючись у константах нижчих порядків, властивих окремим періодам історії чи (і) географічним регіонам; 2) різномасштабні ритми-флуктуації – як періодичність змін знаку мотивів і соціально-культурних орієнтирів колективної свідомості та її втілення у реаліях суспільного життя; 3) поступ у напрямку консолідації людства в процесах формування інтегрованих соціальних утворень все ефективнішими засобами солідаризації та розкриття потенціалу людської особистості.

Ці три загальні «макрорівневі» виміри соціальної й культурної динаміки (константи, флуктуації й поступ) – ускладнені типовими «мікрорівневими» тенденціями в історичному процесі. Так, підтримання констант забезпечується на мікрорівнях циклами самовідтворення (аутопоезису). Для суспільних відносин на умовному «мезорівні» основну роль у підтримці самоідентичності суспільства в часі відіграють «типи культурного самовідтворення», що діють через виховання, навчання та інші форми соціалізації наступних поколінь.

Флуктуації, втілюючи діалектичні зміни на протилежність цілого комплексу показників (домінантних соціальних груп, політичних поглядів, векторів геополітичних прагнень, моди та багато іншого), можуть мати досить різної природи. В історії, зокрема, відомі витримані за тривалістю й амплітудою флуктуації, пов'язані з планетарною й космічною ритмікою. Однак значний масив «змін знаку» в історії відбувається внаслідок діалектичного протистояння опозиційних соціокультурних систем. Будучи водночас і взаємодією, таке протистояння протилежностей відносно швидко завершується їх синтезом, тобто не може бути тривалим джерелом багаторазового чергування флуктуацій. З іншого боку, протистояння і взаємодія

опозиційних соціокультурних систем відбувається водночас на різних рівнях їх організації, утворюючи багатомірний континуум «мозаїчного» чергування трьох якостей: двох протилежностей і їх «синтетичних» новоутворень.

Поступальний (на макрорівні) вимір історії на «мікрорівнях» здійснюється через ключове для поступу явище, відоме, переважно, як «точка біфуркації». Біфуркація являє собою акт спонтанної поляризації й подальшого розщеплення первинно єдиної (материнської) системи на дві складові («материнську» й, опозиційну їй, «дочірню»). У порівнянні з відносно спокійним протіканням процесів за межами «точки біфуркації», в її межах таке протікання на порядки ущільнюється, сприймаючись як «революційне». Прискорене в цей час «співздійснення» найрізноманітніших подій створює надкритичне напруження, яке знаходить вивільнення у «кооперативному ефекті» – виокремленні «дочірньої» системи з «материнської» системи-середовища. Отже поступ як вимір історичної динаміки є узагальненням незворотності змін, в яке інтегрується безліч різномасштабних розщеплень-біфуркацій.

Мобілізація духовних сил кожного народу потребує пошани до своєї історії і культурної традиції [4, с. 6]. Усвідомлення історичних закономірностей у динаміці утворення й розпаду різних форм і рівнів соціальної та культурної організації людства сприятиме подоланню історичних «темних плям» історії і психологічному розкріпаченню народів, без чого неможливе подальше солідарне подолання викликів, які стоять перед сучасним міжнародним співтовариством.

Література

1. Декларація ЮНЕСКО Про Людський геном і права людини від 11 листопада 1997 р. Міжнародні документи. ЮНЕСКО. [Електронний ресурс], – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Радзівілл О.А. Ноосфера як «Спільна Спадщина Людства» // Генеза. Вип.5. – К., 2005. – С. 51-74;
3. Вико. Дж. Основания новой науки об общей природе наций. М., Киев, 1994. – 628 с.
4. Вундт В. Проблемы психологии народов. Препринт. – М: Изд-во «Космос», 1912. – 53 с.